

ZPRÁVA Z LETNÍ NÁVŠTĚVY V KROMĚŘÍŽI

Ohlédnutí za výtvarnou částí XVI. ročníku festivalu Forfest

Mezi zprávami, které elektronickou rychlostí obíhají svět, dominují zvěsti o lidských tragediích a přírodních katastrofách. Bolest, utrpení, pohromy, teroristické útoky, to vše jakoby v sobě ukrývalo jakousi fatální přitažlivost. „Bad news - good news“, takový je pod kapotou ukrytý hladce fungující hnací motor světa sdělovacích prostředků; jako heslo a program to otevřeně formuloval jakýsi mediální magnát už před několika desetiletími. Dlužno dodat, že špatné zprávy našťěstí nejsou celým a jediným obrazem světa. Co má s tímto panoramatem společného poklidné moravské město Kroměříž? Vzpomínám na jedno odpoledne na dvorku u Vaculovičů. Seděli jsme venku, obrazy byly vystaveny, či spíše opřeny o zeď v průjezdu a na půdě, byl tam Petr Kvíčala, Vladimír Kokolia, Ivan Hoffman, jména dalších se mi nevybavují, ale o to ani tak nejde. Petr Kvíčala tam byl nejenom jako malíř ale také jako protagonista hudební skupiny, jejíž vystoupení se odehrálo na stejném dvorku, podobně jako koncert Ivana Hoffmana a otevřeně pulzující diskuse. Večer se šlo do kostela kde proběhla mše a po ní varhanní koncert. Snad to byl jeden z vůbec prvních Forfestů (tehdy ještě pod názvem „Sedánky“), konaných za velice skromných podmínek téměř ilegálně od začátku 80. let. Není mým záměrem detailně popisovat zmíněné dění, zajímá mne, jak souvisí takové zdánlivě místní události s pohledem na celý svět. Dnes už je jasné, že každoročně pořádaný mezinárodní festival současného umění s duchovním zaměřením není nějakou lokální kudrlinkou, ale aktivitou, která má mezinárodní věhlas a na naše poměry slušnou mediální podporu. Jeho trvání, profesionální umělecká úroveň a viditelný růst je pozitivní zprávou už po mnoho let.

Náš svět potřebuje silnou a hustou síť míst, vysílajících dobré zprávy. Každé z takových míst, byť by bylo malé a zastrčené, má v této síti životní důležitost. Jedna jediná báseň je schopná změnit souřadnice vesmíru. To by mohlo znít jako patetická fráze, ale je za tím životní příběh pro mne velice blízkého člověka, který byl koncem 50. let zavřený v komunistickém vězení. V noci, když zimou a hladu nemohl spát, skládal básně, čisté krystalické shluky několika slov, zrcadlících jeho osobní rozhovor se Světem s velkým „S“. Ráno napsal verše prstem do usazené špíny na dně umyvadla a uložil si je do paměti během krátkých okamžiků povolených na mytí a holení. Domů si přinesl básnickou sbírku, zapsanou uvnitř srdce; vydal ji pak až mnohem později, začátkem 90. let. Tento člověk, izolovaný na místě pro celý svět neviditelném, si dokázal uhájit svůj vlastní svět, dokázal ho dokonce rozvíjet a měnit. Pierre Teilhard de Chardin řekl, že lidské vědomí je větší a složitější realitou, než celý vesmír se všemi galaxiemi a nekonečnými prostory.

Právě tyto souvislosti se mi zdají důležité ve vztahu k letošnímu ročníku Forfestu. Výstavní projekt Václava Vaculoviče s názvem „Tvá spalující výheň“ (Muzeum Kroměřížska, 19.6. - 24.7. 2005) realizovaný za spoluúčasti dalších

tvůrců (Jan Šimek, Marek Mucha a Jan Tichý) nese ve svém podtitulu odkaz na kosmologickou vizi Teilharda de Chardin. Vůdčí osobností je zde nepochybně Václav Vaculovič, nejenom v koncepci výstavy a formulaci její základní myšlenky, ale i co do početního a velikostního

zastoupení svých prací. Chardinovské motto plně odpovídá linii intelektuálních a duchovních inspirací, které už dlouhou dobu stimulují Vaculovičovu tvorbu. Jeho velkoformátové obrazy se znovu a znovu zabývají tématem prvopočátečního hnětení: od prázdnoty a neuspořádanosti k základní pevné formě, ke stále hlubší strukturaci všech složek obrazu, od beztvarosti k tvaru, od nevědomí k vědomí, v analogiích neustálého růstu francouzským myslitelem definované *noosféry* - *sféry vědomí*. Nakolik jsem měl možnost sledovat Václavovu malířskou tvorbu v období zhruba posledních 10 - 12 let (například na jeho samostatné výstavě v olomouckém Kabinetu grafiky v roce 1994), podobný vývoj prodělávají i velké jednolitě plochy jeho obrazů, které v minulosti občas vzbuzovaly dojem, že slouží víceméně jako pozadí pro symetricky do centra umístěný hlavní motiv, často

zaoblený biomorfní tvar, pocitově připomínající schoulenou lidskou postavu, anebo embryo, ledvinu, či ušní boltec. Tyto plochy se postupně proměňují na strhující malířskou událost, bývalé „pozadí“ se stává rovnocenným partnerem ústředního motivu, či spíše celý obrazový prostor překonává předchozí dělení, je jediným dějem, podobným hudební symfonii, anebo teologicko - filozofické básni o původu a smyslu světa. Název výstavy a jednotlivé obrazy jsou osobním vyznáním, podobným výkřiku překvapení: „Tvá spalující výheň!“ Je to vědomé navázání na několikatisíciletou kulturní a duchovní tradici, která není abstrakcí, ani vzýváním mýtických živilů; je to rozhovor člověka s Někým osobním, životodárným, život dávajícím. Vzpomeňme ohnivě volání starozákonních proroků, knihu Zjevení svatého Jana (Apokalypsa), Augustinova Vyznání, monumentální kosmologickou vizi Alighieriho Božské komedie anebo mystické spisy Jana z Kříže.

T
e
i
l
h
a
r
d

de Chardin je jedním z článků pokračování a rozvíjení daného dějinného proudu. Vaculovič se neváže na ilustraci jeho myšlenek, vytváří volnou a svobodnou analogii. Dovolím si podobně volnou analogii s obrazem *Apollón a Marsyas* z obrazárny kroměřížského zámku. Nelze srovnávat nesouměřitelné, ale pokud bychom patřičně zvětšili některé detaily Tizianova obrazu a prozkoumali jejich výstavbu, zejména výsledné barevné působení (lazurně vrstvené růžově hnědé, žlutošedé a nazlátlé odstíny), možná bychom našli zajímavé podobnosti s některými partiemi Vaculovičových obrazů. V hlubších souvislostech pak vystupuje do popředí paralela s Božskou komedií. Dante v úvodu *Ráje* zmiňuje příběh Apollóna a Marsya (*Ráj, Zpěv první, 13 - 21*) a interpretuje antickou báj o stažení Marsya z kůže jako symbol jednoho z podstatných zákonů duchovního života: musíme se zbavit ztvrdlé slupky a odložit navykklé ochranné masky, abychom byli schopní více se přiblížit k pravdě. Mnohé Vaculovičovy obrazy jakoby zpodobovaly samu kůži zbavenou citlivost lidského těla a duše; podobně jako to někdy prožíváme při sledování zpravodajství, které do blahobytného pohodlí našeho domova přináší obnažené obrazy utrpení lidí ze všech možných míst napříč celou zeměkoulí. Doufám, že mé odkazy na jmenované italské tvůrce nebudou vnímány jako nemístné, dobře vím, že cíle, náměty, ideový svět, estetické vnímání a řemeslná erudice dnešních umělců jsou hodně odlišné. Jsem si jistý, že Václav Vaculovič je nevezme jako planou lichotku, ale jako znepokojivou

výzvu, aby dál pracoval na prohloubení všech aspektů svého malířského díla.

Dřevěné plastiky Jana Šimka velice dobře zabydlují společný prostor s obrazy Václava Vaculoviče. Stylizované figurativní detaily (lidské ruce a chodidla) jsou sevřené do podivuhodných bloků a totemických kúlů, anebo je obepínají ve spirálovitém pohybu. Mnohé z těchto plastik mají povrchovou úpravu v červenohnědé

patině, pozoruhodně blízké barevnosti vystavených obrazů. To vše vytváří silný dojem vzájemné myšlenkové a výtvarné spřízněnosti obou autorů, která jistě není předem chtěná a hledaná, spojující logika je jiná, základně životní. Každopádně, „tandem“ Vaculovič a Šimek svojí osobnostní a uměleckou vyzrálostí vytváří silové jádro celé výstavy. K tomu je nutné dodat, že Jan Šimek touto výstavou ukazuje jenom část svého tvůrčího potenciálu, jehož významné těžiště spočívá v krajinném konceptu a plastikách - objektech, zasazených do přírodního prostředí na způsob budování prehistorických posvátných návrší, či megalitických staveb (viz například práce v Žulové v Jeseníkách).

Marek Mucha, již delší dobu „dvorní fotograf“ Forfestu, vystavil sérii snímků z předchozích ročníků festivalu. Je to kolekce v mnoha směrech mimořádná, jak v zachycení atmosféry a vyzvednutí některých jejích vrcholných momentů, tak v práci se světlem, barevností a obrazovou kompozicí. Marek Mucha je autorem všech fotografií, uveřejněných v publikaci o Forfestu, kterou organizátoři vydali v roce 2004, má proto významný podíl na vysoké úrovni jejího výsledného vzhledu.

Ke společné výstavě tří dosud jmenovaných se přidává čtvrtý autor, Jan Tichý, který realizoval v rámci Forfestu samostatnou, rozměrem komornější výstavu obrazů a grafických listů v soukromé galerii U Artuše. Je trochu škoda, že se nepodařilo přivést jeho velká plátna a naplno je integrovat do výstavy v muzeu. Navzdory této oddělené dislokaci ukazuje Tichého tvorba čitelnou spojitost s celkovým projektem. Základní koncepce jeho obrazů, např. v cyklu *Astrály*, je v něčem blízká tvůrčím východiskům Václava Vaculoviče. Je však zřejmé, že Jan Tichý má své vlastní inspirační zdroje a široce rozvětvenou linii výtvarného vývoje; je určitě o něco dekorativnější a grafičtější, rád se

vyjadřuje v navzájem oddělených cyklech, ve větší šířce experimentuje s tématy, barevností i výtvarnými technikami (keramika, kresba, grafika a ilustrace).

Součástí festivalu byly kromě koncertů a výstav i další zajímavé události, především již tradiční kolokvium s názvem Duchovní proudy v současném umění.

Společně s expozicí drobné grafiky - ex libris s duchovní tematikou od významných českých autorů 20. století, která v létě proběhla na kroměřížském zámku, jsou letošní události v Kroměříži zprávou, která, jak věřím, bude mít přitažlivost a

najde si dostatečně široké místo ve sféře vědomí naší stále složitější civilizace, tohoto světa, který se zdá být křehký, zranitelný, riskantní a nesnadno udržitelný, ale v duchu de Chardinovy vize neustálého vývoje bytí k lepším a dokonalejším formám má snad stále ještě naději na velkou a krásnou budoucnost.

(Vyobrazení v textu: 1. - 3. obrazy Václava Vaculoviče, 4. detail plastiky Jana Šimka v expozici, 5. obraz Jana Tichého z cyklu Astrály)

© Marek Trizuljak

(Text k výtvarné části festivalu Forfest 2005, publikováno v časopisu Ateliér č. 21/ 2005)